

Jegykendő a forgószélben

Lakodalmas, szüreti és más népszokások után hasonlóan érdekes, ám a szegedi táj historikus világában mélyen gyökerező téma adott keretet, tartalmat, még a szabadtéri játékokon, a szakszervezeti néptáncszíval gálaműsoraihoz. Ez a téma, a *boszorkányság*, bűbájosság, elvarázsolás éppolykonok vándora különböző hatalmakkal cimboráló ember, valóságos vagy képzelet alakja *különleges hatást* vált ki, szent reméletet vagy áhitatot, semmiképpen sem hagy közömbösen. Kivált nem a *zört közösségekben* élőknek, ahol a hiedelmeknek valóságos melegéjét veti meg a természet.

Jobbára ilyen közösségekben kapcsolta be magnetofontját újfent Polner Zoltán. Ő írta már a nyáron, a néptáncszíval gáláin látott program verseit is — abból a „napfénykatedrálisból” szála, amit a népi kultúrából épít immár több évtizedes megszállottsággal. Most itt a *Boszorkányok, varázslatok* táncjáték párja. Pontosabban szólva, amolyan dokumentumteknője, a Csongrád megyei boszorkánytörténetek. Péter László szerkesztésében, az eddigi Polner-gyűjtésekhez hasonlóan a

Boszorkánytörténetek Polner Zoltán gyűjtésében

megyei könyvtári füzetek sorozatban látott napvilágot: *Jegykendő a forgószélben*. Ugyanannak a hangszorgalmú bányafejlesztésnek eredménye, mely jó negyedszázada ültette le először Polner egy Maros menti kis-község szegényeinek asztalához, hogy legdrágább vagyonyukat, babonáikat, hiedelmeket, imádságaikat, táltosmeséiket kérje kölcsönbe a költészet, de egyáltalán az írás rögzítés örökkévalóságának. Ezekből a kincsekből számtalan verse sarjadt már, ugyanakkor arra sem rest, hogy *magát a nyersanyagot* gondozza, dokumentálja, hagyatékossa — vállalva a népet e kiveszőfélben lévő leleteinek átmentését az utókorra. Negyvenöt helység 101 adatközlője szólal itt meg most, s mesél a boszorkányról, ki embert ront átokkal, szemveréssel, étellel, ruhával, akár elásott dögtetemmel, egyéb tárgyakal, vagy éppen rontást gyógyít imádsággal, babbal, fűrészrel, tojással. De el is cseréli a gyereket, söt embereket mellé ült éjjelente, állat alakokban ijesztgetni is

tud. Beszélnek ezek a tápai, baksi vagy éppen pitvarosi öregek a boszorkányok megbüntetéséről, s kivált *szerelemi varázslataikról*, melyeket Polner az emberrontások körében tárgyal, mert hiszen a boszorkányok — mint a szabadtéri előadásokon is látható volt — nem a szerelmesek érdekében fáradoznak, ellenkezőleg. Ha valaki olyan tárgyhoz, vagy anyaghoz jut — így a néphit —, mely másokkal testi kapcsolatot tart, hatalmat nyer fölötté. A vérrel, hajszállal, fölvert lábnyommal szerzett varázserő eldöntheti az ember sorsát, meghatározhatja további léte alakulását. A lábnyomfelszedés hiedelme például egészen különleges szertartással párosul — a kemencébe falazott lábnyom motívumával nem nehéz a balladai Kőműves Kelemené szomorú sorsára ismerni.

Számtalan más boszorkányságról böngészhet még az érdeklődő, aki kezébe veszi a Somogyi Könyvtár kiadványát, melyet további kedvesnőjének Fontos Zoltán illusztrációi díszítenek.

N. I.

Pintér József kamarakiállítása

A Szegedi Rendőrkapitányság nemrég átadott épületében Pintér József kamarakiállítását rendezték meg. Tavalyelőtti makói anyagának alaposan szűkített változatát mutatja most be, inkább izelítőt adva utóbbi évei festői munkálkodásának eredményeiből, mintsem teljes keresztmetszetet. Mindenesetre ez a válogatás is jól dokumentálja Pintér harsány, dekoratív színházokra épülő, jártékosságra, misztikumra apelláló festői habitusát. Ez a szemléleti következetesség a legmarkánsabb jellemzője immár évek óta tartó festői megújulásának. Ez az átalakulás az Eisenstein kompozícióval, az Űtközéssel — amely a kiállítás is szerepel — és különös atmosz-

Szeged kitűnő adottságú kiállítóteremmel gazdagodott, adott a remek felvilágítás, a tágas tér, műalkotások után áhítózó falak, a „szakszerű örzés”, és az sem lebecsülendő, hogy akarva-akaratlanul naponta néhány száz látogató biztosan szemügyre veszi a képeket.

férájú, önmagát vallató önarcképeivel kezdődött. Sajátos, leíró, elemző képépítkezés jellemzi, a tárgyilagos előadásmód, ugyanakkor mindezek merevségét sürrealisztikus motívumtársítások, látomásos álomszerűség oldja, játékoság, s a színek nyers ütköztetése.

Képeinek színvilága cseppet sem behézlő, ellenkezőleg, kinos pedantéria, kristálytisztá áttetszőség jellemzi azokat. Kékek, hűvös zöldek, hideg sárgák uralják kompozícióit, mégis hol a neonfényű derengés, hol pedig a mediterránum melegítő fényáradata szelidíti meg képeit. Persze van még más is, ami barátságossá teszi munkáit. Egyre nyiltabban vállalja föl Pintér a naiv művészet spontaneitásával, játékos bumfordiságával való rokonszenvét, kendőzettelül hagyja érvényesülni munkáin a harsány festői túlzásokat, a játékos képépítés kiérleltenségeit. Festői munkálkodásának ez a több szálon érvényesülő megújulási készsége persze korántsem eredményez egyenletes színvonalú munkákat, ám a legfőbb eredmény máris szembevető, s megmutatkozik a csöppnyi kamaratárlaton is: jóízű, oldott játékoság uralmódott el munkáin, bátran vállalkozik újabb és újabb festői kalandokra.

Tóth Attila

A szovjet kultúra napjain

Hangversenyek Szegeden

A szovjet művészeti élet sok kiválósága az idei, egy hónapossá bővült eseménysorozatban nemcsak Budapesten látható és hallható. A világhírű Mojszejev-együttesen kívül (a hónap végén vendégzerepelnek majd a színházban) Szegeden is több zeneművész lép fel. Hétfőn, október 19-én, a Filharmónia „B” kamarabérleti hangversenyén a Tiszai Szállóban versenyző Zoltan énekeseket és hangszeres szolistákat hallgathatunk: *Makszim Fedotov* heggedűművész, aki eddig négy versenyen is díjat nyert (a genovai Paganini-, a Viotti-versenyen, a tokiói zenei és a nyolcadik Csajkovszkij-versenyen); *Alekszandr Ardzakov* zongoraművész, a Viotti-verseny díjnyertese; *Kirill Rogyin* gordonkaművész Belgrádban és a Csajkovszkij-versenyen nyert; *Natalia Trull* ugyancsak e két fórumon volt díjnyertes; *Szigitá Trimakajta* (szoprán) viszont a Maria Callas-versenyen, míg *Griigorij Gricjuk* (basszus) a Csajkovszkij-versenyen.

A Szegedi Szimfonikus Zenekar október 26-ai kon-

certjén *Vlagyimir Ponykin* szovjet karmester vezényel. *Csajkovszkij Rómeó és Júlia* nyitányfantáziája mellett *Alfred Snitke* — a szovjet zeneszerzés progresszív irányzatának egyik vezetője — zongoraversenyét halljuk majd, amelyet 1960-ban komponált. *Körmeny Klára* lesz az est vendégművésze, aki a Filharmónia szolistájaként sikerrel propagálta századunk zenéjét. *Sosztakovics* 1937-ben írt ötödik szimfóniája szerepel még ennek az estnek (Szimfonikus bérlet, nagyszínház) a műsorán.

A harmadik koncert, amelyet a szovjet kultúra hónapjában, szovjet előadó-művészekkel rendeznek, a „C” kamarabérleti sorozatban 27-én lesz, a Tiszában. A világhírű *Borogyin* vonósnégyes a névadó szerző II. vonósnégyese mellett *Sosztakovics VIII.*, a háború befejezésének 15. évfordulójára nagy műgonddal írt vonósnégyesét adja elő. A kamaramuzsika kedvelőinek kitüntetett érdeklődésére számot tartó koncerten Schubert a-moll vonósnégyese is felhangzik.

Hárfaegyüttes

A Savaria Őszi Fesztivál zenei rendezvénysorozatának egyik kiemelkedő eseményeként New York-i hárfaegettes adott koncertet a napokban Szombathelyen, a Bartók Béla teremben. Az együttest húsz évvel ezelőtt Aristid Würzler hárfaművész alapította, aki Budapesten, a Zeneakadémián tanult, szerzett diplomát. A szombathelyi hangversenyükön Bach-, Vivaldi-, Albeniz-, Bartók-, és de Falla-műveket szólaltattak meg.

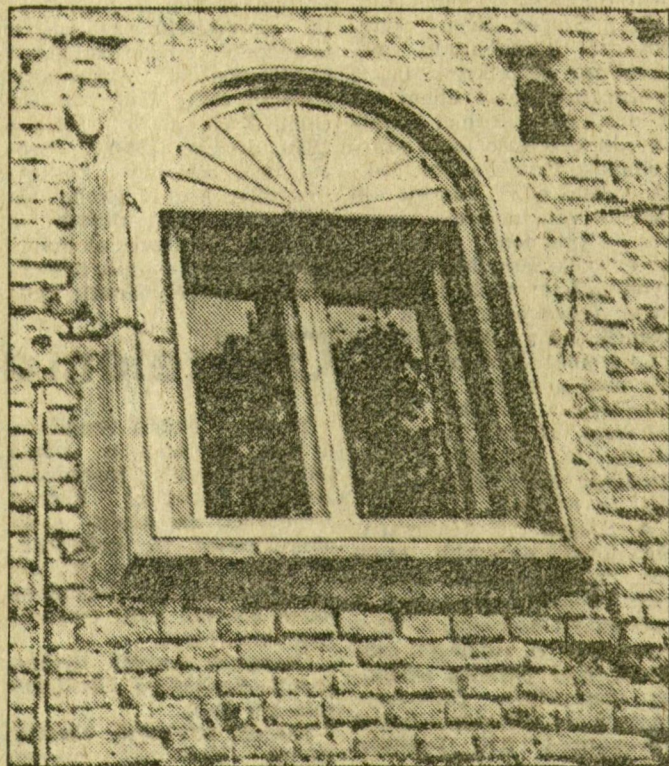
Restaurátor mestermunkák

Az Iparművészeti Múzeum ötvösművész-restaurátorának, *Szvetnik Joachimnak* a legszebb mestermunkáiból rendez bemutatót a közeljövőben az Üllői úti intézmény. Az október 21-én nyíló tárlat — amely egyben tisztelgés a mester 60. születésnapja előtt — a legfontosabb munkáit vonultatja fel, legnagyobb részt az Esterházy-gyűjtemény anyagából válogatva. Így például látható köztünk az eredetileg 1650-ben, Selmecbányán készült bányászserleg, az 1660-as augsburgi aranyozott Bacchus-köcsi, az 1510-ben Nürnbergben készült Mátyás-serleg, valamint számos más, szépívű, XVII. századi dísztárgy.

(MTI)

Előtűnő gótika

Jelentős művészettörténeli fölfedezés

A barokk ablak mellett a gótikus nyílás

Azt minden szegedi tudja, hogy a város legértékesebb műemléke az alsóvárosi római katólikus templom. De azt már kevesen tudják, hogy a mellette húzódó épület, az egykori kolostor — mely barokk oldalát mutatja a Mátyás tér felé — Szeged egyik legrégebbi épülete. Ilyen öreg tárgyak — hinnenk — nem okoznak már meglepetést. És mégis...

— Ez egy 1713-ban készült alaprajz — mutatja a fény-másolt papírost *Lukács Zsuzsa* művészettörténész, az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség munkatársa. Nézzé, ezen nem látszik a barokk átépítés, amely tudomásunk szerint a XVIII. század végén fejeződött be. Senki, még a szakmabeliek sem hitték el nekem, hogy ez az alaprajz valójában a középkori állapotot rögzíti.

— *Bocsásson meg* — mondom az egykori kolostor kutatóárkokkal szabadalt épületében — *nekem itt most mit kellene látnom?*

— Munkám során még soha ilyen megbízható alaprajzzal nem találkoztam. Pontosan jelzi a barokknál vékonyabb alapozást és falakat. Itt például a facherk-szerkezetet ábrázolja a rajz.

— *Német házak falán látható ilyen szerkezet: kőből, illetve téglából és gerendából áll.*

— Ez Magyarországon is használatos építészeti eljárás volt, s ilyenrel választották el a szerzetesek céljait.

— *Mióta ismert ez az alaprajz?*

— Az OMF elődjének 1923-ban adták át a ferencesek, mert ekkor kezdődtek a templom múltjának felkutatására az ásások. Ezután azonban hosszabb időre eltűnt a szakemberek szeme elől, és csak a közelmúltban jutottam hozzá.

— *Ilyen cellasort találtak már hazánkban?*

lathatóvá válnak a gótikus bolthajtások.

A nagy újdonság szemmel láthatóan izgalomban tartja Lukács Zsuzsát. Az OMF szegedi kirendeltségének dolgozóit — kiknek munkájával nagyon elégedett — az érdeklődő kollégákat és az újságírókat is szóval tartja. A pillanatnyi szünetekben kérdezhetek.

— *Hazánkban van másik ilyen jellegű kolostor?*

— Vasváron található még egy, azt most kutatják. Ott is a barokk rejtjei el a középkori épületet.

Az obszerváns ferencesek 1444-ben — a szegedi béke évében — jöttek Szegedre. Először a mariánusok közt kívánták őket elhelyezni, de ez vitákat szült, végül a mai kolostor helyén telepedtek le. Itt valószínűleg romos, tehát szálásra nem megfelelő épületet találtak, a közelben lehetett a Szent Péter templom is. A kolostor fölépítését az bizonyítja, hogy egy 1459-ből származó oklevél szerint Mátyás király szerdai napokon a kolostor előtt vásárt engedélyez. Ezután kezdődött a templom építése, mely 1503-ban fejeződött be. A torony külső síkjá téglával van kirakva, de belül faragott kőveket talált Lukács Zsuzsa és munkacsoportja. Ezek a kővek sugallják azt legelőször, hogy valahol a gótikus múltban kell keresgelnünk, ha az épületegyüttes történetét tovább kívánjuk bővíteni.

— *Hogyan maradtak meg az eredeti gótikus elemek?*

— 1645-ből, tehát a hódoltság idejéből fennmaradt egy oklevél, melyben egy török effendi engedélyt ad ugyan a kolostor följáratására, de a bővítést, az épület kitoldását megtiltja. Így a korabeli „kivitelezők” csak a meglévő falakat építették be, erősítették meg. Az oklevél barátlakról szól, tehát egyértelműen arról a kolostorról beszél.

— *Váleménye van-e mi-ként lehetne a közönség előtt tenni ezt a szép leletet?*

— A templom és a kolostor történetileg és építészileg is közös egység. A templomot tehát úgy kellene bemutatni, hogy a látogatók ide is átjöhessenek.

A város értékes kincse volt eddig is a kolostor, ez a gyönyörű barokk épület. A falak eddig is mély tartalmakat hordoztak, de most már nekünk is átadtak valamit e gazdagságból.

Dlusztus Imre

Az egykori bejáró alapját keresik